

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Autor: Mgr. Jaroslava Řehořová

Škola: Základní škola a mateřská škola Jesenice, okr. Rakovník

ŘEMESLA

Obsah

Řemeslo má zlaté dno.....	2
Jesenická řemesla v 19. století	6
Den s řemesly	8
Jeseničtí řemeslníci v roce 2014.....	17
Citace.....	18

Řemeslo má zlaté dno

Pokuste se vysvětlit, co to vlastně znamená.

A co to „řemeslo“ vlastně je?

Definice slova „řemeslo“ podle wikipedie zní:

*Řemeslo je určitý druh manuální dovednosti, provozovaný za účelem obživy, respektive vytváření zisku. Pro řemeslné práce je charakteristický vysoký podíl ruční práce, spojený s používáním specializovaných nástrojů a pomůcek. Řemeslné práce se staly základem pro průmyslovou výrobu. V přeneseném významu slova se v nejširším smyslu slova jedná ale i o intelektuální dovednosti a osobní schopnosti doplněné (nikoliv nutně, ale velice často manuální) příslušnou zručností, odbornou erudicí a zkušeností resp. praxí daného jedince (např. **umělecké řemeslo** nemůže vykonávat každý, vyžaduje i tvůrčí schopnosti, které nejsou každému dány, třeba vymyslet a předložit vlastní originální umělecký návrh apod.). S dalším rozvojem a pokrokem stále více stoupají nároky na intelektuální úroveň řemeslníků a přibývá řemesel, kde je středoškolské či vysokoškolské vzdělání samozřejmostí.*

Jak se říká: „Trocha historie, nikoho nezabije“ Pojd’me se tedy spolu vypravit do dob hodně dávných. Podle historika Karla Fibigera, který nám sepsal knížku Dějiny jesenicka, spadá založení Jesenice do období po 10. století. Název pravděpodobně dostala podle jasanového porostu.

V historii je zaznamenán jediný jesenický vladyka Bořita z Jesenice. Později byla Jesenice připojena ke hradu Petršpurku a to v první polovině 14. století, v jehož poddanství pak byla až do roku 1848.

Jesenice ležela na křižovatce dvou důležitých zemských cest: chebské – z Prahy přes Rakovník, Jesenici na Žlutice a bavorské z Plzně přes Jesenici na Žatec. Nás samozřejmě zajímá, jak se tu žilo našim předkům? Čím se živili? Co dělali? Co vyráběli? Supermarkety asi nebyly. Továrny také asi ne. A právě tato křižovatka důležitých cest přímo vybízela, aby se tu usadili šikovní řemeslníci (ti uměli něco vyrobit), kramáři (ti zase vyrobené zboží prodat). Zřizovaly se zájezdní hostince a počaly se tu konat trhy - to musel povolit sám král.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V čele obce stál rychtář ustavený pánem, dále purkmistr a konšelé, zvolení obcí, ale schválení pánem. Obyvatelé mohli usedlosti svobodně prodávat. Zemědělci museli odvádět část úrody a peníze, tzv. groše. Krčmáři a řemeslníci platili také daně. Jeden den o žních museli všichni obyvatelé na panské. Jesenickým bylo dovoleno zakládat chmelnice a vinice.

Trhovým dnem bylo pondělí. Nikdo se nesměl prát, jinak dostal pokutu! Na tyto přečiny mělo městečko vlastní soud, ale těžké zločiny jako vraždu a žhářství soudili sami páni.

Sousedé mohli vařit pivo a šenkovat. Maso se prodávalo jen v neděli a chléb každý den. Lazebník měl na starosti lázeň s oddělením pro ženy a muže. Lazebník byl povinen umýt žebráka zdarma.

Sůl směli prodávat jen konšelé.

Obec měla právo vybírat clo, ale za to musela dláždit a opravovat karlovarskou silnici. Z té doby pochází celní kolo. Je to velký okrouhlý pískovcový kámen s vytesaným kolem, znamená práva vybírat clo.

Má zde své zastoupení cech řemesel mlynářského a pekařského. Je zde cech krejčí, měřičů piva. Později pak přibyl cech ševců a krejčích, řezníků, tesařů, zámečníků a kovářů.

Cechy vykonávaly i úřední činnost: vystavovaly mistrovské listy a nejrůznější potvrzení. (Něco jako dnes výuční list nebo maturitní zkouška.) Aby tyto dokumenty měly právní moc, musely je pečetit. Do středu pečetidla si, jak bylo zvykem, nechaly vyrýt svůj symbol. Symboly cechů, zvláště ty vypadají jako erb. Náradí a výrobek je posazen na štít. Vedle náradí a výrobku používaly cechy za svůj symbol i postavy světců. Každé řemeslo mělo totiž svého patrona, který měl být řemeslníkům nápomocný. Patrony řezníků byl sv. Antonín, sv. Lukáš a sv. Bartoloměj.

V čele cechu stál cechmistr, který svolával čtvrtletní porady. Cech měl právo soudu, měl i vlastní jmění. Porady se konaly v cechovní hospodě. Kdo se opozdil nebo nepřišel, platil pokutu! Samostatný cech vznikl tehdy, když ve městě byli alespoň tři řemeslníci jedné profese. Řemeslníci ve městě byli svobodnými lidmi a patřili mezi střední vrstvu obyvatelstva. Středověký

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

řemeslník vlastnil střední či menší dům, kus pole a řemeslnickou dílnu s nástroji (pro sebe a své zaměstnance). Mistři se podíleli i na správě města.

Cech dále tvořili mistři, tovaryši a učňové. Do učení byli přijímáni už desetiletí, častěji ale třináctiletí chlapci. Učení trvalo tři až čtyři roky. Jen synové mistrů měli dobu kratší, neboť se s řemeslem seznamovali už i v předučňovské době. Učeň bydlel u mistra, od kterého dostával stravu, obuv a ošacení, ale žádnou odměnu. Ba naopak, rodiče museli mistrovi za učení ještě platit. Učeň musel být v práci první, zametal dílnu, připravoval nástroje. Večer po práci musel opět všechno uklidit. Po vyučení se stal tovaryšem. Pořád ještě bydlel a stravoval se u mistra, ale už měl určeno, kolik výrobků musí za den či týden zhotovit. Za to dostával velmi malou mzdu (malé kapesné). Představte si, že až do 18. století se tovaryš nesměl oženit, aby vystačil s tímto kapesným. Ale ani to mu nezůstalo celé. Část šla na pokuty, protože nebylo možné chovat se tak, jak předpisovaly artikuly. Například: Nebylo obtížné dodržet pracovní dobu, vyhnout se sporům, krádeži a opilství. Těžší bylo odepřít si tanec v hostinci, nepřisednout si k děvčatům, těžké bylo sedět rovně a nepřekřížit nohy, jít po ulici a nezapomenout si vzít hůl. A mnoho jiných podobných zákazů omezovalo tehdejší tovaryše. (Dnes bychom řekli studenti středních škol).

Po vyučení se každý tovaryš musel vydat na vandr, aby si získané vědomosti ještě zdokonalil. Od mistra dostal pracovní vysvědčení, přehodil ranec přes záda a vydal se na několikaletou cestu do ciziny. Byla to nemilosrdná životní škola. Po návratu si odbýval „mistrovský rok“. Po schválení mistrovského kusu se mohl teprve ucházet o přijetí do cechu pro mistry. Jako nový mistr musel vydatně pohostit cech, který ho pak obřadně vyhlásil za plnoprávního mistra s právem mít vlastní dílnu. A do roka se musel oženit!

Ač cechy na jedné straně omezovaly iniciativu mistrů, na druhé straně byly ke svým členům velmi solidární. Staraly se o nemocné členy, ze společných peněz vystrojily slušný pohřeb, dokonce se postaraly i o vdovy a sirotky zemřelého člena.

Cechy používaly své zástavy-prapory či korouhve, pomalované či vyšíváné cechovními značkami.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Toto je cechovní praporec ševců uchovaný a k vidění v muzeu v Jesenici.

Dále cechy používaly také vývěsní štíty – kovová cechovní znamení velkých rozměrů, zavěšená před vchodem do dílny. Tak měli kováři zavěšenou podkovu, krejčí nůžky a podobně. Čeští řezníci měli ve znaku stříbrného lva v červeném poli, držícího v předních tlapách sekeru.

A protože jsme v kraji chmele, je z té dávné doby zachována přísaha cechu měřičů chmele: „*Přísaháme Pánu Bohu všemohoucímu, blahoslavené Panně Marii, Matce Boží a všem svatým, že se v povinnosti té, kteráž jest od ...na nás vložena v měření chmele, věrně a spravedlivě....*“

Jesenická řemesla v 19. století

Ve druhé polovině 19. století byla založena továrna na obuvnické potřeby a nástroje. Ano, už víte... To je přesně tam, kde pan Louženský založil muzeum, tzv. podkůvkárnu. Tehdy ji vystavěl pražský velkoobchodník Lüftner, rodák z Tlesek. Bývalo tu zaměstnáno na 80 dělníků. Kromě toho bývala v Jesenicích menší dílna v Krtské ulici v domě Fr. Kirtschla. V obou podnicích se vyrábělo na 200 000 párů podkůvek ročně.

V roce 1873 hrabě Černín vystavěl parní pilu. Pracovalo se tu jen v zimním období asi 160 dní. Přes léto dělníci pracovali v zemědělství. Během zimy bylo pořezáno na 5 000 kmenů. Na pile se vyráběl šindel, asi 150 000 za sezonu.

Víte, co je to šindel a k čemu se používal?

Podíváme se opět do wikipedie: *Jedná se o dřevěnou destičku břitovitého tvaru, širokou 8 až 15 a dlouhou 50 až 60 cm. Tloušťka je asi 1,5 až 2,5 cm. Jedna strana je opatřena drážkou a na druhé straně je břit.*

K dřívější ruční výrobě štípaných šindelů bylo potřeba jen několik málo nástrojů. Ke štípaní materiálu byla potřeba sekera s palicí, k obřezání poríz, na zhotovení drážky pak fugovník. Většina výrobního procesu probíhala na dřevěné přichycovací stoličce.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Za nádražím podnikatel Krauz vystavěl velkou kruhovou cihelnu. Té prospěla nová železnice, postavená do roku 1897. A nejen ji.

Pomohla odtud vyvézt kámen – takže, připomeňme si další těžkou rukodělnou činnost – lámání kamene a kamenictví. Zdejší početné lomy produkovaly kvalitní surovinu vysoké kvality. Příkladem je Sloup Nejsvětější Trojice. Lámání žuly přineslo Jesenicku zdroj obživy i prestiž. Traduje se, že jeseničtí kameníci dokázali vyrobit cokoliv. Od dlažební kostky po obří mostní kvádry.

Den s řemesly

Ale pojďme se již podívat, jak to vypadá s rozvojem řemesel v Jesenici dnes.

Ze všech zmiňovaných řemesel, se nám tu nedochovalo žádné. Samozřejmě, že žijeme v jiné době, ale... Není to škoda?

A proto, v rámci celoročního vzdělávacího projektu s názvem Člověk a jeho svět, se žáci naší školy formou exkurzí seznamovali s různými obory lidské činnosti.

Při návštěvě Vlastivědného muzea v Jesenici na [Dni s řemesly](#) (při kliknutí zmáčkněte klávesu Ctrl – odkaz se otevře v novém okně) měli žáci možnost na vlastní oči vidět a dokonce si vyzkoušet řadu prací, které každodenně naši předci vykonávali. Na řemesla se mohli nejen podívat, ale také si sami něco vyrobit a odnést domů. Např. vlastnoručně ozdobené perníky, voskové svíce, namíchané bylinné čaje, upečené placičky a tak dále.

Vzpomínáte? Že už ne? Tak si to všechno projdeme.

Nejdříve sklídíme obilí.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pak umeleme na keltském rotačním mlýnku.

Ještě přidáme, ať je dost placiček.

Těsto rozmícháme s vodou.

A utvoříme placičky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A šup s nimi na ohýnek.

Hotovo. Je libo s medem nebo jamem?

Ted' se podíváme do muzea.

Za dveřmi pan hrnčíř točil na svém kruhu z hlíny různé nádoby.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Ted' se podíváme do lékárny.

A namícháme nějaký dobrý čajíček,
samozřejmě z nasušených bylinek.

Nejdříve je potřeba bylinky pěkně
navážit.

Nad schodištěm na nás čekaly necky, prý si máme na valše vyprat špinavé
prádlo.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Pak si vezmeme kolíčky

a prádlo pověsíme.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A až nám prádlo uschne, vyžehlíme ho nebo vymandlujeme.

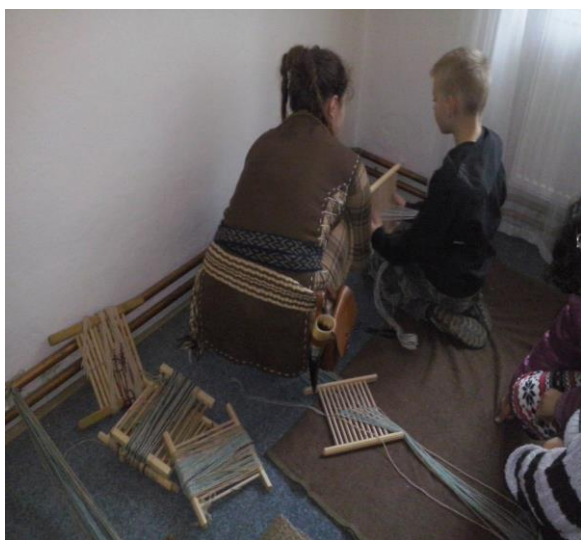

V další místnosti nás čekalo drátování. Dříve, aby nám naprasklá nádoba ještě chvíli vydržela, dnes spíše pro okrasu.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V další místnosti nás čekalo tkaní na malých stavech. Někdo si utkal náramek, někdo se pustil i do pásku. Stávky s vlnou už byly připraveny.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

V další místnosti se také pletlo. Čekalo tu košíkářství.

Pak se válely svíčky.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

A sladká tečka na závěr.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Jeseničtí řemeslníci v roce 2014

Máme tu tedy nějaké řemeslníky?

Na webových stránkách Městského úřadu Jesenice je v letošním roce 2014 nahlášeno 13 různých řemeslníků:

Truhlářství pana Martina Louženského, který má pro své řemeslo zázemí v tomto objektu.

Malířství a natěračství – pan Václav Ryšlavý

Pokryvačské a klempířské práce – pan Pavel Wunsch

Zámečnictví – Josef Bajer a pan Milan Hudček

Vodoinstalace – Vít Bazika

Topení, voda, plyn – Josef Brádle

Stavební práce – Pavel John, Vladimír Jastrzebski a pan Antonín Kinský

Elektroinstalace – pan František Makovský a pan Luděk Bajer

Pak je tu ještě jeden objekt – Firma Václav Břinek – včelí produkty, podlahové a obkladové palubky, sololit, polystyren.

INVESTICE DO ROZVOJE VZDĚLÁVÁNÍ

Citace

- KOTĚŠOVEC, Václav. *Kraslická čítanka*. AZUS Březová, s.r.o., 2013.
- Šindel. [Http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0indel](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0indel) [online]. 2014 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: wikipedia.org
- Řemeslo. [Http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98emeslo](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%98emeslo) [online]. 2013 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: wikipedia.org
- FIBIGER, Karel. *Dějiny Jesenicka*. Místní národní výbor v Jesenici. 1969.
- Sv. Petr a Pavel na cechovním praporci ševců, poč. 19. stol. [Http://www.muzeumtgmcz/DATA/images/original/83_539.jpg](http://www.muzeumtgmcz/DATA/images/original/83_539.jpg) [online]. 2000-2012 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: muzeumtgmcz
- BAŤHA, Matěj. *Venkovský dům U Raka, Praha 1, Černínská 93/10: Detail střechy s šindelovou krytinou*. [Http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0indel#mediaviewer/File:Hrad%C4%8Dany,_U_raka_0221.jpg](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0indel#mediaviewer/File:Hrad%C4%8Dany,_U_raka_0221.jpg) [online]. 2014 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: wikipedia.org
- *Muzeum dřevěného porculánu - strýcova stolica na výrobu šindele*. [Http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0indel#mediaviewer/File:Muzeum_Dr%C5%BEkov%C3%A1_-_str%C3%BDcova_stolica.JPG](http://cs.wikipedia.org/wiki/%C5%A0indel#mediaviewer/File:Muzeum_Dr%C5%BEkov%C3%A1_-_str%C3%BDcova_stolica.JPG) [online]. 2014 [cit. 2015-01-04]. Dostupné z: wikipedia.org
- Vlastní foto